

Motion till riksdagen 2025/26:2672

av **Gustaf Lantz och Magnus Manhammar (båda S)**

Inrättande av ett nationellt kompetenscentrum för PFAS-forskning i Uppsala

Förslag till riksdagsbeslut

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att överväga att inrätta ett nationellt kompetenscentrum för PFAS-forskning och tillkännager detta för regeringen.

Motivering

PFAS (per- och polyfluorerade alkylsubstanser) utgör en av de mest allvarliga och långsiktiga miljö- och hälsoutmaningarna i vår tid. Dessa kemikalier är extremt svårnedbrytbara och har spridits till både natur och människor över hela världen. PFAS-ämnen förekommer bland annat i brandskum, impregnerade textilier, livsmedelsförpackningar, elektronik och kosmetika. Det som gör dem användbara – deras kemiska stabilitet – är också det som gör dem farliga.

Forskning har visat att PFAS-ämnen kan orsaka en rad allvarliga hälsoproblem, däribland cancer, hormonstörningar, nedsatt fertilitet, immunförsvarspåverkan, förhöjda kolesterolnivåer samt utvecklingsstörningar hos barn. Trots dessa risker är endast ett fåtal av de över 10 000 kända PFAS-ämnena i dag reglerade inom EU.

Ett tydligt exempel på konsekvenserna av PFAS-förorening finns i Uppsala, där bland annat verksamhet vid Ärna flygplats under lång tid har använt PFAS-haltigt brandskum. Detta har lett till omfattande kontaminering av mark och grundvatten.

Enligt rapporter har flera privata dricksvattenbrunnar påverkats, och även det kommunala dricksvattnet kräver avancerad rening till betydande kostnader. I Uppsala uppskattas den årliga reningskostnaden till cirka fyra miljoner kronor.

Det finns i dag stora kunskapsluckor vad gäller effekterna av olika PFAS-ämnen samt metoder för rening och sanering. För att samordna forskning, utveckling av reningsteknik och spridning av kunskap inom detta område krävs en nationell

kraftsamling. Sverige behöver ett kompetenscentrum med uppdrag att stärka och samordna det nationella arbetet med PFAS-frågor.

Uppsala är en lämplig plats för ett sådant nationellt kompetenscentrum. Här finns en stark samlad kompetens inom relevanta områden:

- Sveriges lantbruksuniversitet (SLU) med spetsforskning inom miljö- och vattenfrågor,
- Uppsala Vatten och Avfall AB, som ligger i framkant när det gäller avancerad vattenrening,
- Akademiska sjukhuset, ett av landets främsta universitetssjukhus,
- Livsmedelsverket och Sveriges geologiska undersökning (SGU), som båda har viktiga roller i arbetet med livsmedelssäkerhet och miljöbedömning.

Sammantaget finns därmed både forskningsmiljöer, myndigheter och praktisk erfarenhet samlade i en och samma region – vilket ger förutsättningar för effektiv samverkan.

Att förebygga utsläpp av PFAS och begränsa redan uppkomna skador är inte bara en miljöfråga, utan också en hälsofråga och en samhällsekonomisk fråga. Ett nationellt kompetenscentrum skulle utgöra ett nav i det långsiktiga arbetet med att minska riskerna, effektivisera åtgärder och stödja kommuner och myndigheter i hela landet.

Gustaf Lantz (S)

Magnus Manhammar (S)